

трудоување, і аіаам, аатерявшым аормільаа, еслі оні імелі араву на возмеаенне вреа от наніаателя — аріаінітеля вреа в соотвеествіі с ааонааателством Республіаі аеларусь, действовавшым до 01.01.2004 г., аднаао случай возмеаення вреа остала неаразрешеным. В ааом случае треаованне аотерпеаешаго уаовлетворається аа арошле время, но не аолее, аем аа тре аода.

Тааым арааом, абяаннасть ароіаавелі аыплаты аотерпеаешему аа аредшествуауаы 01.01.2004 г. періаод моае аыть возлааена на страаоваліаа лібо наніаателя в аавісаамостві от аонакретных абстואельств аела.

Юрідіаеское решенне данного аоароса аавісаит от аравільного толкованія терміныв, уаотребленных в аунктах 4.5 і 4.7 Декрета: “аааолженнасть наніаателя” і “аразрешенный случай возмеаення вреа”. В ааонааателствее, действовавшем до 01.01.2004 г., даные терміныв не уаотреблялись. Не арааделены оні тааке в ныне действуюаых норматівно-аравовых аактах. Дуаааеться, аля іх толкованія слеедуе арааітись а аунктам 28—31 Аравіл возмеаення вреа, аріаіненного аівні і ааорыву араотніка, связанного с ісполненіем ім трудоаых абяаннаостей, уатвераженных Аостановленіем Совета Міністрыв Республіаі аеларусь от 06.07.1999 г. № 1028, аоторымі арааделен аорядок наааначенія араотніку аыплат в возмеаенне вреа. Аунктом 29 установалено, ато неавісаамо от абрааення аотерпеаешаго ілі лів, імеауаых араву на возмеаенне вреа, наніаатель абяан в аеченне 10 аней послее аолученія справкы МРЭК наааначыть возмеаенне вреа. Соааасно аункту 31 аааержка раасмотренія аяавленія аотерпеаешаго ілі вруаенія ему аопії аріааа в установаленный сроа раасматриваеться аа отааз в возмеаенні вреа.

Тааым арааом, в случае, еслі наніаатель, імеа все неабходіаые аокуаентыв аля наааначенія аотерпеаешему аыплат в возмеаенне вреа, не іаааа соотвеествуюаы аріааа, тааке действія слеедуе раасматривать аа неісполненіе абяанельств перед аотерпеаешым і аотому аерез 10 аней послее аолученія наніаателем справкы МРЭК у наніаателя вознікае аааолженнасть, аоторая аоаашаеться в аорядке, установаленном аунктом 4.7 Декрета.

І.У. Вішнеўская
(БДЭУ, Мінск)

ВІДЫ ЗАЛОГА НЕРУХОМАЙ МАЁМАСЦІ ПА СТАТУТУ ВКЛ 1588 г.

Статутнае ааканааааўства Вяліаааа аняства Літоўскааа XVI ст. ааволі ааарааызна рэглааентавала аравааааосіны, аякія выніаалі а

залога — перадачы пэўнай рэчы у валоданне залогатрымальніка без права яе адчужэння. Асабліва поўна залогавыя праваадносіны рэгулююцца Статутам 1588 г.

Аб'ектам залогавага права (або проста залога) магла быць толькі рэч у матэрыяльным сэнсе слова. Залогу належала як рухомая, так і нерухомая маёмасць.

Як правіла, залогадавальнік павінен быў быць уласнікам рэчы і валодаць дзеяздольнасцю. У сувязі з тым, што ў залогавым праве ўтрымліваецца і магчымасць пераходаў права валодання ва ўласнасць (у выпадку невыканання або пратэрміноўкі дагавора), аддаваць у залог маёмасць магла толькі асоба, якая мела права адчужаць яе.

Адным з галоўных прынцыпаў залогавага права з'яўлялася забеспячэнне крэдытаў. Яшчэ Статут 1529 г. забараняў заключаць дагавор залога на суму, якая перавышала фактычны кошт маёмасці. У выпадку невыканання гэтай умовы залогатрымальнік страчваў сродкі, дадзеныя зверху кошту закладзенай маёмасці. Гэты прынцып захоўваюць і некаторыя нормы Статута 1588 г.

Аналіз норм Статута 1558 г. дае магчымасць выдзеліць наступныя віды залога нерухомай маёмасці, якія мелі распаўсюджанне ў сярэднявечнай Беларусі.

Залог нерухомай маёмасці, перш за ўсё зямлі і маёнткаў, насіў назву “застава”. Пры гэтым да крэдытора пераходзілі ўсе правы на землеўладанне і перададзеных яму разам з маёмасцю людзей. Дагавор аб заставае мог быць дзвюх відаў. Без вызначэння тэрміну вяртання крэдыта і з вызначэннем пэўнага тэрміну выплаты крэдыта пад умову яго страты ў выпадку невыплаты ў адзначаны дагаворам тэрмін.

Залогавыя праваадносіны спыняліся звычайна пагашэннем доўгу. Артыкул 12 сёмага раздзела Статута 1588 г. устанаўліваў, што залог не мае іскавой (земскай) даўнасці, таму залогадавальнік, а таксама яго нашчадкі маглі пасля выплаты пазыкі вярнуць свой маёнтак. Статут усталёўваў пэўную працэдуру вяртання грошай крэдытору і адмаўлення апошняга ад закладзенай маёмасці. У выпадку вызначэння ў дагаворы тэрміну выплаты доўга пад умову страты закладзенай маёмасці іскавая даўнасць не дзейнічала. Пасля наступлення тэрміну, у выпадку невыплаты доўга, маёнтак пераходзіў ва ўласнасць крэдытора.

Цікава, што Статут 1588 г. утрымліваў нормы, якія ў пэўным сэнсе абаранялі даўжніка. Так, у арт. 27 першага раздзела мы знойдзем нормы, якія па-першае, адрозніваюць неплацежаздольнасць, якая ўзнікла па віне даўжніка, і неплацежаздольнасць, якая наступіла па не залежным ад апошняга абставінам (...па Божаму дапушчэнню, гэта значыць, калі б агнём пагарэлі, або іх маёмасць патанула, або ад разбою, або ад непрыяцеля нашага разграблена было...), і

па-другое, прадстаўнікам апошняй катэгорыі даюць магчымасць на абарону ад крэдытораў шляхам выдачы “жалезнага ліста”, які даваў ім адтэрміноўку для выплаты доўга.

У сувязі з тым, што аддадзеная пад залог зямля пераходзіла ў эксплуатацыю залогатрымальніка, прыбыткі ад яе разглядаліся як працэнты за ўзятыя пад залог грошы. Закон забараняў эксплуатаваць маёмасць пасля рашэння суда аб вяртанні яго залогадавальніку, які разлічыўся з доўгам. У выпадку парушэння гэтай нормы суд павінен быў прымусіць крэдытора вярнуць атрыманыя за гэты час прыбыткі залогадавальніку. Закон патрабаваў ад залогатрымальніка захавання і наступнай перадачы закладзенай маёмасці ў тым выглядзе, у якім яна была атрымана. Карыстанне гэтай маёмасцю не павінна было прынесці ей шкоды.

У Статуце рэгламентуецца і такія новы для сярэдневяковай Беларусі від залогу нерухомасці, як іпатэка, пры якім закладзеная маёмасць заставалася ў валоданні залогадавальніка. Пры гэтым рэчывыя правы на нерухомасць замацоўваліся праз запіс у судовых кнігах. Пры такой форме залога пад запіс адной і той жа маёмасці маглі быць узяты даўгі ў некалькіх крэдытораў. Таму закон гарантаваў першынства крэдытору, які першым зрабіў запіс у кнізе земскага або гарадскога суда ў мясцовасці, дзе знаходзіцца абцяжаранная даўгамі маёмасць. Гэта быў прынцып “prior tempore, potior iure”, які перакладаецца як “першы па часу, лепшы па закону”. Статут усталяваў, што “...той, хто будзе мець першы правільны законны запіс, і трымае маентак на аснове гэтага запісу.

Судовыя канцылярыі кантралявалі адпаведнасць запісаў фактычнаму стану закладзенай маёмасці. Грошы, узятыя пад запіс маёнтка або іншай нерухомасці, павінны былі адпавядаць яе кошту. Гэты прынцып называўся прынцыпам “добрай веры”.

Такім чынам, залогавае заканадаўства ВКЛ канца XV ст. у цэлым адпавядала буржуазным праваадносінам, якія развіваліся ў нетрах феадалізму.

А.С. Ляднёва
(БДЭУ, Мінск)

ПРАВОВЫЯ АСПЕКТЫ ДЗЯРЖАЎНАЙ МІГРАЦЫЙНАЙ ПАЛІТЫЦЫ БЕЛАРУСІ

Пачатак фарміравання ўласнай міграцыйнай палітыцы звязаны з наданнем ў 1991 г. Дэкларацыі аб незалежнасці Беларусі канстытуцыйнага статусу. У савецкія часы перамяшчэнне насельніцтва было выклікана эканамічнымі і палітычнымі патрэбаваннямі